

УДК 343.222.4:[343.322.0004] «364»

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2024.2.10>**Лілія СТРЕЛЬБИЦЬКА**

доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін НА СБУ
ORCID: 0000-0003-2339-9088

Микола СТРЕЛЬБИЦЬКИЙ

доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України,
головний науковий співробітник НОЦ НА СБУ
ORCID: 0000-0002-9991-0199

Олександр БАНТИШЕВ

кандидат юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник НОЦ НА СБУ
ORCID: 0000-0001-9206-7701

ДЕЯКІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКУ ТА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На основі аналізу змісту нової статті 111¹ КК України «Колабораційна діяльність» виникає питання відповідальності за інформаційно-пропагандистську та колабораційну діяльність в умовах воєнного стану, яке розглядається авторами.

Метою статті є розгляд та аналіз норм кримінального законодавства, що передбачають відповідальність за інформаційно-пропагандистську та колабораційну діяльність в умовах воєнного стану, можливість їх подальшого удосконалення, реалізація яких сприятиме попередженню та припиненню більш тяжких злочинів.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких завдань, як-от: 1) сутність таких нових для України факторів, як агресія і агресор в контексті проведення колабораційної діяльності; 2) детальний юридичний аналіз структури та частин статті, що передбачає кримінальну відповідальність за інформаційно-пропагандистську та колабораційну діяльність.

Наукова новизна статті полягає у розгляді питання про відповідальність за інформаційно-пропагандистську та колабораційну діяльність, яка передбачена в Україні лише з 03.03.2022 року статтею 111¹ КК України згідно із Законом № 2108-IX.

Як висновок у статті наголошується про кримінальну відповідальність за інформаційно-пропагандистську та колабораційну діяльність, які набули особливої актуальності в умовах воєнного стану.

Ключові слова: інформація, пропаганда, колабораційна діяльність, воєнний стан, збройна агресія, суб'єкт, суб'єктивна сторона, об'єкт, об'єктивна сторона.

Liliya Strelbytska, Mykola Strelbytsky, Oleksandr Bantyshev. SOME ISSUES OF CRIMINAL LIABILITY FOR INFORMATION AND PROPAGANDA AND COLLABORATIVE ACTIVITIES UNDER MARTIAL LAW

Based on the analysis of the content of the new article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine "Collaborative activity", the question of responsibility for informational, propaganda and collaborative activity in the conditions of martial law arises, which is considered by the authors.

The purpose of the article is to consider and analyze the norms of criminal legislation, which provide responsibility for informational and propaganda and collaborative activities in the conditions of martial law, the possibility of their further improvement, the implementation of which will contribute to the prevention and cessation of more serious crimes.

The realization of the set goal involves solving such tasks as: 1) the essence of such new factors for Ukraine as aggression and the aggressor in the context of collaborative activities; 2) a detailed legal analysis of the structure and parts of the article, which provides for criminal liability for informational and promotional and collaborative activities.

The scientific novelty of the article lies in the consideration of the issue of responsibility for information-propaganda and collaborative activities, which is provided for in Ukraine only from 03.03.2022 by Article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine in accordance with Law No. 2108-IX.

As a conclusion, the article emphasizes criminal liability for informational and propaganda and collaborative activities, which have become especially relevant in the conditions of martial law.

Key words: information, propaganda, collaborative activity, martial law, armed aggression, subject, subjective side, object, objective side.

Актуальність проблеми. У зв'язку з військовою агресією проти України Верховною Радою України прийнято низку нормативно – правових актів, що регулюють суспільні відносини в умовах воєнного стану. Зокрема, встановлено кримінальну відповідальність за інформаційно-пропагандистську та колабораційну діяльність. Передбачені заходи спрямовані як на невідворотне покарання осіб, що вчинили дане кримінальне правопорушення, так і недопущення засудження невинних осіб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковій розробці проблем кваліфікації та розслідування окремих видів злочинів проти основ національної безпеки та воєнних злочинів, серед яких новим є колабораційна діяльність, присвятили свої праці ряд авторів. Серед них Гора І.В., Колесник В.А., Новицький Г.В., Погорецький М.А., Черняк А.М., Книженко О.О., Кравчук О.О., Письменний Є.О., Яковюк І., Рубашенко М., Шульженко Н. та інші. Поруч з цим, час і практичний розвиток події в Україні останнім часом вносять корективи і вимагають більш детального дослідження цього феномену в умовах воєнного стану, який надає новий досвід.

Метою статті є розгляд та аналіз норм кримінального законодавства України, що передбачає кримінальну відповідальність за інформаційно – пропагандистську та колабораційну діяльність в умовах воєнного стану, а також можливість їх подальшого удосконалення, реалізація яких сприятиме попередженню та припиненню більш тяжких злочинів.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку із широкомасштабною агресією російської федерації 3 березня 2022 року Голова Верховної Ради України Р.Стефанчук підписав Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність».

У відповідності до цього Закону внесена стаття 111¹ до Кримінального кодексу України щодо колабораційної діяльності [1, с. 75-77].

Словник іноземних слів визначив, що колабораціоніст (франц. colla' borationniste) – зрадник своєї батьківщини, що співробітничав з фашистськими загарбниками у країнах, окупованих гітлерівською Німеччиною під час 2-ї світової війни 1939-1945 р.р. [2, с. 337].

З урахуванням того, що відбувається у ОРДЛО та анексованому Криму, з урахуванням змісту частини другої статті п'ятої Кримінального кодексу України (далі КК), яка встановлює кримінальну відповідальність, що не має зворотної дії в часі. Такий Закон, на нашу думку, слід було прийняти ще у 2014 році.

Отже, стаття 111¹ «Колабораційна діяльність» встановлює відповідальність за ряд діянь, перерахованих у Законі. Як бачимо, ця стаття передбачає відповідальність за ряд злочинних діянь у восьми частинах, кожна з яких можна було б викласти окремою статтею.

Спочатку ніж аналізувати та коментувати зміст усіх восьми частин статті 111¹ КК звернемо увагу на те, що традиційним у науці кримінального права та України було і є дослідження складу злочину від його об'єкту через об'єктивну сторону до суб'єкту і його суб'єктивної сторони [3, с. 472].

Що ми маємо на практиці? Зафіксувавши факт, наприклад, смерті людини, ми встановлюємо її причину, її наслідки, слідчий вправі та може дійти висновку, що в цьому випадку вчинений злочин, передбачений статтею 115 КК «Умисне вбивство». Або, встановивши, що потерпілим є адвокат-захисник, може висунути версію, що має місце злочин, передбачений статтею 400 КК «Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги».

Потерпілий від злочину та його предмет як такі починають існувати з моменту вчинення об'єктивної сторони злочину де і треба їх розглядати.

З огляду на викладене вище, проаналізуємо склади злочинних діянь, включених законодавцем до колабораційної діяльності за такою схемою:

Частина перша статті 111¹ КК гласить: публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України або публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України – караються позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років.

Із об'єктивної сторони злочин характеризується публічним запереченням здійснення збройної агресії проти України, встановленням та утвердженням тимчасової окупації частини території України або публічними закликами до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агре-

сора, до співпраці з державою-агресором – збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання державного суверенітету України на тимчасово окупованій території України.

На сьогоднішній день єдиною офіційно визнаною державою-агресором є російська федерація.

Агресор (лат. *aggressor* – той, що нападає) – сторона, що нападає; держава, яка здійснює агресію, першою застосовує збройну силу проти іншої держави; загарбник.

Агресія (лат. *aggressio*, від *aggredior* – нападаю) – в сучасному міжнародному праві будь-яке незаконне з погляду статуту ООН застосування сили однією державою проти територіальної цілісності або політичної незалежності іншої держави або народу (нації) [4, с. 20].

Публічне заперечення здійснення збройної агресії проти України означає таке невизнання, висловлювання про відсутність такої агресії. Примітка 1 до статті 111¹ КК визначила наступне: публічне заперечення означає, що воно відбувається шляхом активного впливу (усно, письмово, з використанням магнітофона, раді, телебачення, інтернету, інших технічних засобів) на невизначену кількість осіб пов'язане до їх відома відсутності агресії з боку РФ. Таке заперечення може здійснюватися шляхом привселюдних виступів; розсилки їх поштою, передачі через комп'ютерні мережі, розклеювання на стінах будинків; розповсюдження у вигляді листівок, підкладання в приміщеннях державних чи приватних підприємств тощо.

Суб'єкт цього злочину – фізична осудна або обмежено осудна особа, що досягла віку 16 років і є громадянином України, тобто особа, що має українське громадянство [5].

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Мета і мотив при цьому значення для кваліфікації не мають.

Об'єкт злочину – безпека і суверенітет держави Україна, її цілісність та інформаційна безпека.

Наступна форма злочинної діяльності, передбаченої частиною першою статті 111¹ КК, публічні заклики до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора.

Заклики до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора означають згоду з такими рішеннями, їх схвалення.

Окупаційна адміністрація – це будь-які інституції, які здійснюють функції управління у різних сферах суспільного життя.

Суб'єкт і суб'єктивна сторона злочину цілком співпадають із попередньою формою злочинної діяльності. Співпадає з нею і об'єкт злочину.

Публічні заклики до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора означає публічні заклики, поняття яких розглянуте вище, до співпраці, тобто до співучасті у діяльності із вказаними суб'єктами у їх діяльності, спрямованій на шкоду Україні.

Ці публічні заклики до співпраці із вказаними юридичними особами означають такі заклики з боку окремої особи або декількох осіб до участі в діяльності вказаних органів.

Слід особливо визначити, що така діяльність може складати окремий злочин або окремі злочини, і відповідальність у такому випадку настає за сукупністю вчинених дій.

Інші елементи складу цього злочину цілком співпадають із раніше розглянутими.

Публічні заклики до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окупованій території України означає поширення таких закликів із невизнанням суверенітету України як визначальної і невід'ємної якості нашої держави, що відображають її верховенство на своїй території, яка може бути тимчасово окупована, та незалежність (самостійність) у міжнародних відносинах, в національному праві. Державний суверенітет пов'язується насамперед з процесом і результатами владарювання, здійснюваного державними органами і посадовими особами [6, с. 684].

Інші елементи складу злочину цілком співпадають із вище розглянутими. Усі форми злочинної діяльності, передбаченою частиною першою статті 111¹ КК мають формальним склад – вчинення будь-якої із вказаних дій дає нам склад закінченого злочину незалежно від наслідків. Здійснюються дії та злочинні дії шляхом активних вчинків.

Частина перша статті 111¹ КК передбачила відповідні покарання.

Частина друга статті 111¹ КК стверджує: Добровільне зайняття громадянином України посади, не пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора, – карається позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

Вона передбачає також відповідальність за добровільне зайняття вказаної посади.

Добровільне заняття вказаної посади означає вступ до неї внаслідок свого особистого волевиявлення, а не внаслідок примушування.

Під будь-якою посадою слід розуміти первинну структурну одиницю будь-якого державного органу та його апарату, підприємства, установи чи організації [7, с. 682].

Ці посади не пов'язані з виконання організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій.

Кримінальне правопорушення вчиняється шляхом активної дії, оскільки зайняти посаду шляхом бездіяльності неможливо і є злочином з формальним складом – з моменту зайняття посади злочин слід рахувати закінченим незалежно від наслідків.

Потерпіла від злочину – держава Україна тієї окремі органи влади.

Суб'єкт цього кримінального правопорушення – фізична осудна або обмежено осудна особа, що досягла віку 16 років і є громадянином України.

Суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом. Мета і мотив на кваліфікацію не впливають. Об'єкт злочину – суверенітет держави України, нормальна діяльність її органів влади.

Частина третя статті 111¹ КК констатує: Здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утвердженню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти, – караються виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або позбавленням волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років.

Заклади освіти, які можна розглядати у якості предмета злочину, це будь-які заклади освіти – школи, інститути; університети; будь-які курси тощо.

Потребує окремого тлумачення також таке поняття як пропаганда (propaganda, від лат. propagare – поширювати, розповсюджувати) – діяльність, що передбачає системне поширювання, поглиблене роз'яснення будь-яких поглядів, ідей, теорій та забезпечує формування у суспільстві певних настроїв, закріплення у свідомості громадян тих чи інших цінностей, орієнтацій, уявлень з метою мак-

симального розширення кола прибічників відповідної ціннісної системи [8, с. 166].

У нашому випадку – це будь-які погляди, що оправдовують агресію РФ відносно України; схвалюють тимчасову окупацію частин території України; закликають до уникнення відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також встановлення дій громадян України, спрямованих на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти.

Тут безумовно слід мати на увазі заклади освіти України. Така пропаганда може здійснюватися у будь-якій формі – усно, письмово, за допомогою будь-яких технічних засобів.

Це може здійснюватися як у проведенні учбового процесу, так і за ним, але в учбових закладах. Злочин вчиняється шляхом активних дій. Це злочин із формальним складом – вчинення будь-якої із вказаних дій незалежно від наслідків слід розглядати як закінчений злочин.

Суб'єкт злочину – фізична осудна або обмежено осудна особа, що досягла віку 16 років і є громадянином України. Суб'єктивна сторона злочину – прямий умисел.

Мета злочину – сприяння здійсненню збройної агресії проти України.

Об'єкт злочину-нормальна діяльність закладів освіти України; суверенітет та незалежність України у сфері освіти; незалежність громадян України.

Санкція згідно частини третьої статті 111¹ КК передбачає відповідне покарання.

Розглянемо частину четверту статті 111¹ КК. Передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави – агресора, та/або провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, у тому числі окупаційною адміністрацією держави-агресора, – караються штрафом до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна.

Під нематеріальними ресурсами, що є і предметом і одночасно знаряддям злочину слід розуміти будь-які предмети, що можуть бути використані їх адресатами. Це може бути розроблення відповідних програм, учбових планів; методичних та навчальних посіб-

ників, що копіюють аналогічні матеріали держави-агресора.

Слід зауважити, що незаконні збройні чи воєнізовані формування – це такі формування, що не передбачені законом України на тимчасово окупованій території.

Збройні чи воєнізовані формування держави – агресора – це такі формування, що знаходяться у підпорядкуванні вказаної держави та виконують її завдання.

Проведення господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території означає проведення такої діяльності результат якої використовується з користю для себе державою – агресором чи уповноваженими нею органами та їх підрозділами.

Суб'єкт злочину – фізична осудна або обмежено осудна особа, що досягла віку 16 років.

Суб'єктивна сторона злочину – прямий умисел. Мета злочину – передача матеріальних ресурсів незаконним чи воєнізованим збройним формуванням.

Мотив злочину на кваліфікацію не впливає. Об'єкт злочину – встановлений в Україні законний порядок створення та існування збройних чи воєнізованих формувань; проведення господарської діяльності, а також встановлений порядок створення та діяльності органів влади.

Будь-які дії, передбачені частиною четвертою статті III¹КК, караються згідно її санкції.

Частина п'ята статті 111¹ КК передбачає відповідальність за добровільне зайняття посади: Добровільне зайняття громадянином України посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно – господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави – агресора, або добровільне обрання до таких органів, а також участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території або публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території – караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої.

Це незаконні органи, тобто організовані всупереч законодавству України державою – агресором. Місце вчинення злочину – тимчасово окупована територія України.

Проведення незаконних виборів включає такі види діяльності як складання списків виборців; підготовка та виготовлення бюлетенів, створення виборчої (виборчих) комісії тощо.

Референдум (лат. Referendum- те, що має бути повідомлене)- одна з форм безпосередньої демократії, що застосовується для прийняття або затвердження шляхом голосування контитуційних актів, законів та інших найважливіших рішень загальнодержавного та місцевого значення. (Див. Розділ III Конституції України «Вибори, Референдум» та Закон «Про всеукраїнський та місцевий референдум 1991р»).

Як показала практика формального проведення референдуму у окупованому а нині анексованому Криму, ніякої довіри до референдумів, що намагається проводити або буде проводити держава-агресор, бути не може.

Ця, п'ята частина статті 111¹ КК передбачає відповідальність також за публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території.

Суб'єкт злочину – фізична осудна або обмежена осудна особа, що досягла віку 16 років і є громадянином України.

Суб'єктивна сторона злочину – прямий умисел. Мета і мотив вчиненого на кваліфікацію не впливають.

Стаття передбачає відповідні санкції. Відносно позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років. Законодавцю слід біло вказати, як слід відраховувати цей строк і від винесення строку основного вироку чи після його відбуття.

Частина шоста статті 111¹ КК передбачає відповідальність за організацію і проведення заходів політичного характеру. Організація та проведення заходів політичного характеру, здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою – агресором та/або його окупаційною адміністрацією, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України, за відсутності ознак державної зради, активна участь у таких заходах караються позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої. Під заходами політичного характеру розуміються з'їзди, збори, мітинги, походи, демонстрації, конференції,

круглі столи тощо. Під здійсненням інформаційної діяльності розуміється створення, збирання, одержання, зберігання, використання та поширення відповідної інформації. Примітка 3 до цієї статті визначила, що під здійсненням інформаційної діяльності розуміється створення, збирання, одержання, зберігання, використання та поширення відповідної інформації.

Так інформаційна діяльність, як і заходи політичного характеру, можуть проводитись у будь-якій формі, але проводяться вони у співпраці з державою – агресором та/або його окупаційною адміністрацією.

Під активною участю у таких заходах слід розуміти будь-які активні дії.

Злочин вчиняється шляхом дії. Злочин з формальним складом – вчинення будь-якої з вказаних дій дає склад закінченого злочину незалежно від наслідків.

Суб'єкт злочину – будь-яка фізична осудна або обмежено осудна особа, що досягла віку 16 років.

Суб'єктивна сторона злочину – прямий умисел. Мета – підтримка держави – агресора, її окупаційної адміністрації, чи збройних формувань та/або уникнення відповідальності за збройну агресію проти України.

Відповідальність по частині шостій статті 111¹ КК настає за відсутності ознак державної зради, тобто злочину, передбаченого частиною першою та другою статтею 111¹ КК.

Об'єкт злочину – безпека України, її незалежність та суверенітет. Караються такі дії згідно санкції 6 ст. 111¹ КК.

Частина сьома статті 111¹ КК передбачає відповідальність за добровільне зайняття посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території. Добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, а також добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави – агресора чи надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, – караються позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися

певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої.

Добровільність зайняття будь-якої із вказаних посад означає, що винна особа без будь-якого примушування дала на це згоду будь-якому представнику влади держави – агресора на тимчасово окупованій території України.

Посада в незаконних судових органах це первинна структурна одиниця судового органу будь-якої інстанції, що створений представниками окупаційної влади. До посад в незаконних судових органах не слід відносити технічних працівників – водіїв, секретарів, вахтерів, і т.ін.

Відповідно до Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» № 3781-ХІІ від 23 грудня 1993 року до правоохоронних органів відносяться суди, органи прокуратури, органи внутрішніх справ, органи Служби безпеки, органи державної митної служби, органи охорони державного кордону, органи державної податкової адміністрації, органи державної контрольно-ревізійної служби України, органи, які здійснюють правозахисні і правоохоронні функції. До цих функцій слід відносити проведення кримінальних проваджень та проваджень про адміністративні правопорушення; оперативно-розшукову діяльність; охорону громадського порядку та громадської безпеки; виконання вироків, рішення, ухвал і постанов судів, постанов органів дізнання, досудового слідства та прокурорів; контроль за переміщенням людей, транспортних засобів, творів та інших предметів чи речовин через державний і митний кордон України; нагляд і контроль за виконанням Законів.

Держава-агресор може мати і інші незаконні правоохоронні органи, добровільне зайняття посади у яких слід розглядати як злочин, передбачений частиною сьомою статті 111¹ КК. До цього злочинного діяння відносяться також добровільність участі в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території та/або в збройних формуваннях держави-агресора чи надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України.

Незаконне збройне формування – це воєнізована група (групи) яка (які) мають незаконно на озброєнні придатну для використання вогнепальну, вибухову чи іншу зброю. Під воєнізованими формуваннями слід розуміти формування, що має організаційну структуру

військового типу (єдиноначальність, підпорядкованість, дисципліну).

Надання таким формуванням допомоги це постачання їм зброї, одяжі, провіанту, транспортних засобів, забезпечення їм місцем постою, відпочинку та ін.

Бойові дії проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України означає вступ у бій проти них; їх обстріл із артилерійських гармат, бомбардування, мінування доріг та будь-яких об'єктів; отруєння джерел води та провіанту, тобто вчинення будь-яких дій, що наносять або можуть наносити шкоду Збройним Силам України, їх живій силі, технічному озброєнню, та ін.

Потерпілим від злочину є держава Україна, її Збройні Сили, їх особовий склад.

Суб'єкт злочину – фізична осудна або обмежена осудна особа, що досягла віку 16 років і є громадянином України.

Суб'єктивна сторона злочину – прямий умисел. Мета і мотив для кваліфікації значення не мають. Саме по змісту суб'єктивної сторони, цей злочин слід відрізнити від державної зради (ч.1 та 2 ст. 111¹ КК) та диверсії (ст.113 КК).

Державна зрада вчиняється на шкоду суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України.

Диверсії вчиняються з метою ослаблення держави. Саме таких ознак не має суб'єктивна сторона колабораційної діяльності (ч. 7 ст. 111¹ КК).

Об'єкт злочину – недоторканість та суверенітет України; її військова міцність, обороноздатність Військових Сил України.

Частина восьма статті 111¹ КК передбачає відповідальність за вчинення особами, зазначеними у частинах п'ятій – сьомій цієї статті, дій або прийняття рішень, що призвели до загибелі людей або настання інших тяжких наслідків, – карається позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої.

Прийняття рішень це свідомий і вольовий акт особи, який передбачає можливість поведінки для досягнення зазначеної мети.

Під загибеллю людей слід розуміти смерть хоча б однієї людини, що і треба було вказати і цій частині статті 111¹ КК.

Смерть – це припинення індивідуального існування організму, що проявляється в незворотній втраті життєдіяльності і зв'язку з зовнішнім середовищем.

Примітка 4 до статті 111¹ КК тяжкі наслідки визначає у частині восьмої цієї статті як шкоду, що в одну тисячу і більше разів пере-

вищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Законодавцю слід було б прийняти до уваги, що тяжкі наслідки можуть знайти свій вираз у спричиненні шкоди здоров'ю потерпілому та ін.

Суб'єкт злочину – фізична осудна або обмежена осудна особа, що досягла віку 16 років і добровільно зайняла посаду, пов'язану з виконанням вказаних функцій і є громадянином України.

Це також особа, яка організувала та проводить заходи політичного характеру та іншу діяльність вказану у законі.

Суб'єктом вчинення злочину, передбаченого ч. 8 ст. 111¹ КК може бути також особа, що є громадянином України та добровільно зайняла вказану посаду.

Суб'єктивна сторона – прямий умисел, мета і мотив на кваліфікацію не впливають.

Об'єкт злочину – нормальна діяльність законних органів управління України, її судових та інших органів, вказаних у ч.ч. 5, 6, 7 ст. 111¹ КК.

Особливо слід відзначити, що вчинення неюридичною особою від імені юридичної особи будь-якого з кримінальних правопорушень, передбачених статтею 111¹ КК є підставою для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру (див. розділ XIV¹ КК).

Висновки. Як свідчить практика протидії агресії РФ проти України, на тимчасово окупованих територіях країною – агресором широко використовується інформаційно-пропагандистська та колабораційна діяльність, до якої залучаються громадяни України. Це обумовило необхідність внесення змін до національного законодавства та прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність». Цей закон вносить нову статтю Кримінального Кодексу 111¹ України «Колабораційна діяльність», визначає її зміст, тлумачення, цієї суспільно небезпечної діяльності та передбачає кримінальні покарання за неї.

Авторами викладена кримінально-правова характеристика кожного із семи видів злочинів, пов'язаних із колабораційною діяльністю, аналіз яких автори здійснюють розпочинаючи з об'єктивної сторони, охоплюючи об'єкт, суб'єкт, суб'єктивну сторону злочинів, що містяться у статті 111¹ Кримінального Кодексу України. Особливостями цієї характеристики і її зміст обумовлені необхідністю реалізації вимог оголошеного в Україні воєнного стану, реалізація яких сприятиме попередженню та припиненню більш тяжких злочинів.

Література:

1. Кримінальний Кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 20 серпня 2022 р. (джерело документа: <https://zakon.rada.gov.ua>). – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2022. – 312 с. – (Кодекси України).
2. Словник іншомовних слів. – Головна редакція УРЕ, 1974. 776с.
3. Советское уголовное право. Особенная часть – М.: изд-во МГУ.-1982. 653с.
4. Словник іншомовних слів. – К.: Головна редакція УРЕ.-1974р., 776с.
5. Закон України «Про громадянство України» 1991 року в редакції Закону «Про внесення змін до Закону України «Про громадянство України» №2235 – від 28.01.2001 р. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 13, ст.65).
6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодекса України: 92т./ За заг.ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – К.: Алерта, КНТ Центр учбової літератури. 2009, 2-964с., 2-.-624с.
7. Бантышев А.Ф. Преступления против собственности в проекте УК (объект и общие вопросы анализа состава/ А.Ф. Бантышев/ Проблемы борьбы зі злочинністю у сфері економічної діяльності: матеріали наук.-практ. конф., (5-16 грудня 1998р.-Х.1999.-всього 632с.)
8. Юридична енциклопедія, т.5 с.73.-К.: Видавництво «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана. в 5т.-2003.-736с.